

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО”
(для молодших спеціалістів)

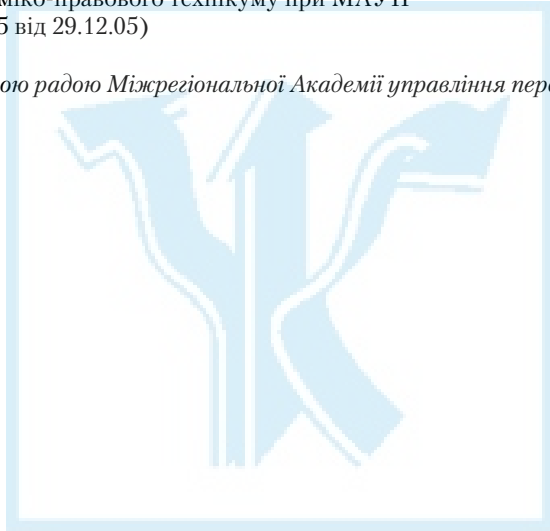
МАУП

Київ 2006

Підготовлено старшим викладачем *Т. С. Фроловою*

Затверджено на засіданні циклової комісії правознавства та соціальної роботи Економіко-правового технікуму при МАУП (протокол № 5 від 29.12.05)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

МАУП

Фролова Т. С. Навчальна програма дисципліни “Екологічне право” (для молодших спеціалістів). — К.: МАУП, 2006. — 20 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Екологічне право”, питання для самоконтролю, теми контрольних робіт, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2006

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Екологічне право є комплексною галуззю національного права, що становить систему правових норм, які регулюють екологічні відносини з приводу приналежності, використання, забезпечення екологічної безпеки, відтворення природних ресурсів у їх нерозривному зв'язку з природним середовищем, охорони навколишнього природного середовища з метою реалізації інтересів відповідних суб'єктів і підтримання сталого екологічного розвитку, екологічної рівноваги у країні та окремих її регіонах. Екологічне право пов'язане з теорією держави і права, аграрним правом, іншими галузями права та екологією.

Мета вивчення курсу екологічного права – ґрунтовно засвоїти основні знання з дисципліни, сформувати навички та вміння працювати з нормативно-правовими актами, опанувати методикку правового аналізу норм екологічного права, сформувати професійну правову культуру. Крім того, студенти повинні з'ясувати і осмислювати зміст кожної теми курсу, характерні ознаки тем і вміти формулювати, обґрунтовувати власні висновки та пропозиції щодо шляхів удосконалення правового регулювання екологічних суспільних відносин, найефективнішого застосування їх на практиці.

У результаті вивчення курсу студенти повинні *знати*:

- основні юридичні поняття та терміни;
- чинне екологічне законодавство;
- процес виникнення та формування екологічного права;
- особливості правового регулювання окремих видів користування екологічними об'єктами;
- правові форми охорони, захисту та гарантії при експлуатації власниками та користувачами природних об'єктів, їх екологічних прав та обов'язків;

уміти:

- застосовувати здобуті знання у правовій діяльності;
- орієнтуватись у системі комплексної галузі права, що об'єднує такі складові, як природоресурсне, природоохоронне право, а також правове забезпечення екологічної безпеки людини;
- узагальнювати та аналізувати практику використання екологічного законодавства з його різновидами;
- самостійно опрацьовувати навчально-нормативний матеріал і наукову літературу.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
	Змістовий модуль I. Загальна характеристика екологічного права. Право власності та право природокористування
1	Класифікація джерел екологічного права та їх характеристика
2	Загальна характеристика права власності на природні об'єкти в Україні
3	Підстави виникнення права природокористування
4	Загальна характеристика та класифікація видів управління
5	Правова природа екологічних і суміжних з ними прав громадян
6	Порядок компенсації шкоди, заподіяної навколишньому природному середовищу внаслідок порушення екологічного законодавства
	Змістовий модуль II. Юридична відповідальність за порушення екологічного законодавства
7	Відповідальність за порушення водного законодавства
8	Відповідальність за порушення законодавства про надра
9	Відповідальність за порушення законодавства про рослинний і тваринний світ
10	Відповідальність за порушення законодавства про охорону і використання атмосферного повітря
Разом годин: 54	

ЗМІСТ
дисципліни
“ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО”

Змістовий модуль I. Загальна характеристика екологічного права. Право власності та право природокористування

Тема 1. Класифікація джерел екологічного права та їх характеристика

Поняття екологічного права. Функції екологічного права. Предмет екологічного права. Екологічні відносини. Поняття та види об'єктів і

суб'єктів екологічного права. Об'єкти природи в системі екологічного права. Природні ресурси як об'єкти правового регулювання. Принципи екологічного права. Основні інститути та система екологічного права.

Поняття та система джерел екологічного права. Законодавчі та інші нормативно-правові акти екологічного права. Конституція України як джерело екологічного права.

Земельний, Лісовий, Водний кодекси та Кодекс України “Про надра” як джерела природоресурсного законодавства.

Закони України “Про охорону навколишнього природного середовища”, “Про екологічну експертизу”, “Про природозаповідний фонд”, “Про охорону атмосферного повітря”, “Про тваринний світ”.

Законодавчі акти про забезпечення екологічної еколого-санітарної та еколого-рекреаційної безпеки населення. Підзаконні нормативні акти.

Література [I – 1; 5–11; 13; 15; 18; 19;
II – 1; 2, с. 5–26; 3]

Тема 2. Загальна характеристика права власності на природні об'єкти в Україні

Поняття і зміст права власності на природні ресурси. Форми власності на природні ресурси. Суб'єкти права власності на природні ресурси. Об'єкти права власності на природні ресурси. Права й обов'язки власників природних ресурсів, захист і гарантії їх прав. Охорона права власності на природні ресурси.

Підстави і порядок виникнення права власності на природні ресурси. Підстави і порядок припинення права власності на природні ресурси.

Література [I – 1; 5–11; 13; 15; 18; 19;
II – 1; 2, с. 5–26, 81–110; 3]

Тема 3. Підстави виникнення права природокористування

Поняття особливості природокористування. Зміст права природокористування. Правова класифікація видів природокористування. Принципи права природокористування. Суб'єкти та об'єкти права природокористування.

Поняття права раціонального природокористування. Правовий аспект і значення правового природокористування.

Право загального і спеціального природокористування. Правосуб'єктність природокористувачів. Права й обов'язки природоко-

ристувачів. Використання природних ресурсів на умовах оренди. Захист права природокористування.

Підстави і порядок виникнення права природокористування. Підстави і порядок припинення, зупинення, зміни права природокористування.

Література [I – 1; 5; 11; 13; 15; 18; 19;
II – 1; 2, с. 111–135; 3]

Тема 4. Загальна характеристика та класифікація видів управління

Поняття, види і функції управління в екологічній сфері. Організаційні функції управління. Попереджувально-охоронні та інші функції управління. Принципи управління.

Система і статус органів управління в екологічній сфері. Повноваження органів державного управління загальної і спеціальної компетенції в екологічній сфері.

Система органів місцевого самоврядування та громадських організацій у галузі управління і екологічного контролю, їх повноваження.

Організаційно-правові форми здійснення управління і екологічного контролю. Правові форми реагування органів управління і контролю на правопорушення

Література [I – 1; II – 1, с. 53–55; 2, с. 40–52; 3]

Тема 5. Правова природа екологічних і суміжних з ними прав громадян

Поняття екологічно-правового статусу людини. Правові засади прав, свобод і обов'язків фізичних і юридичних осіб в екологічній сфері. Поняття та загальна характеристика екологічних прав і обов'язків громадян. Види екологічних прав громадян. Конституційні екологічні права та обов'язки громадян. Загальні та спеціальні екологічні обов'язки.

Поняття екологічної безпеки та правові засади її забезпечення. Поняття гарантії екологічної безпеки. Види екологічної безпеки. Правові заходи забезпечення екологічної безпеки. Юридична відповідальність за правопорушення в галузі екологічної безпеки.

Поняття гарантій екологічних прав громадян. Види гарантій екологічних прав громадян. Правова охорона екологічних прав громадян.

дян. Способи захисту екологічних прав громадян. Форми захисту екологічних прав громадян.

Література [I – 1–3; II – 1, с. 74–81; 2, с. 171–173, 179–183]

Тема 6. Порядок компенсації шкоди, заподіяної навколишньому природному середовищу внаслідок порушення екологічного законодавства

Поняття та підстави юридичної відповідальності в екологічній сфері. Види, форми і зміст відповідальності за екологічні правопорушення. Екологічна відповідальність. Цивільно-правова відповідальність і відшкодування шкоди, заподіяної порушенням екологічного законодавства. Особливості специфіки відшкодування збитків, заподіяних неправомірними діями. Дисциплінарна відповідальність за порушення вимог природоохоронного законодавства. Адміністративна відповідальність за порушення вимог природоохоронного законодавства. Впровадження справ про притягнення до адміністративної відповідальності. Підвідомчість справ про адміністративні правопорушення.

Поняття екологічних правопорушень, їх соціально-правова характеристика. Суб'єкти і об'єкти правопорушення. Класифікація екологічних правопорушень. Попередження екологічних правопорушень. Екологічні злочини. Кримінальна відповідальність за екологічні злочини.

Література [I – 1–3; II – 1, с. 74–81; 2, с. 171–183]

Змістовий модуль II. Юридична відповідальність за порушення екологічного законодавства

Тема 7. Відповідальність за порушення водного законодавства

Поняття права водокористування, загальна характеристика. Види права водокористування. Підстави виникнення права водокористування. Права й обов'язки водокористувачів. Підстави припинення права спеціального водокористування.

Контроль за додержанням законодавства в галузі використання, відновлення та охорони вод. Правові заходи охорони вод. Види відповідальності за порушення водного законодавства. Майнова відповідальність за порушення водного законодавства.

Література [I – 1; 6; II – 1; 2, с. 196–210; 3]

Тема 8. Відповідальність за порушення законодавства про надра

Поняття, об'єкти і суб'єкти права користування надрами. Види права користування надрами. Підстави та порядок виникнення права користування надрами. Права й обов'язки користувачів надр і нагляд за їх здійсненням. Підстави і порядок припинення права користування надрами.

Правові форми контролю за дотриманням законодавства в галузі використання та охорони надр. Правові заходи, що забезпечують охорону надр. Поняття і зміст надр. Участь органів внутрішніх справ в охороні надр. Відповідальність за порушення законодавства про надра.

Література [I – 1; 5; II – 1; 2, с. 216–235; 3, с. 281–294]

Тема 9. Відповідальність за порушення законодавства про рослинний і тваринний світ

Рослинний світ як об'єкт використання. Правове забезпечення використання рослинного світу. Правові форми та види використання і відтворення рослинних ресурсів. Напрями державного регулювання режиму рослинного світу: захист, контроль.

Рослинний світ як об'єкт правової охорони. Правова охорона рослинного світу. Форми охорони рослинного світу. Поняття юридичної відповідальності в галузі охорони та використання рослинного світу. Порушення законодавства про рослинний світ. Види відповідальності за порушення законодавства про рослинний світ.

Тваринний світ як об'єкт охорони і використання. Суб'єкти, види і підстави права використання тваринного світу. Підстави і умови припинення права використання тваринного світу. Законодавство про тваринний світ. Правове регулювання полювання і мисливського господарства. Правове регулювання рибальства і рибного господарства. Правове регулювання інших видів спеціального використання тваринного світу.

Правова охорона тваринного світу. Червона книга України. Організаційно-правові заходи охорони тваринного світу. Відповідальність за порушення законодавства про охорону, використання і відтворення тваринного світу. Правові засади здійснення контролю за додержанням законодавства про тваринний світ.

Література [I – 1; 7; 18; II – 1; 2, с. 235–248, 270–275; 283–284; 3, с. 242–262]

Тема 10. Відповідальність за порушення законодавства про охорону і використання атмосферного повітря

Атмосферне повітря як об'єкт правової охорони і використання. Поняття, види, зміст, підстави виникнення та припинення атмосфероохоронних правовідносин. Законодавство про охорону атмосферного повітря. Правове регулювання стандартизації і нормування в галузі охорони атмосферного повітря.

Правові заходи охорони атмосферного повітря. Заходи органів внутрішніх справ щодо забезпечення охорони атмосферного повітря. Відповідальність за порушення у сфері охорони атмосферного повітря. Особливості майнової відповідальності за порушення законодавства в галузі охорони атмосферного повітря.

Література [I – 1; 11; II – 1; 2, с. 322–341; 3, с. 266–277]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Поняття та предмет екологічного права.
2. Екологічні відносини та їх особливості.
3. Поняття та види об'єктів і суб'єктів екологічного права.
4. Система екологічного права.
5. Поняття та зміст права власності на природні ресурси.
6. Суб'єкти права власності на природні ресурси.
7. Об'єкти права власності на природні ресурси.
8. Права й обов'язки власників природних ресурсів.
9. Поняття, особливості природокористування.
10. Правова класифікація видів природокористування.
11. Суб'єкти права природокористування.
12. Об'єкти права природокористування.
13. Права й обов'язки природокористувачів.
14. Поняття екологічних правопорушень.
15. Суб'єкти і об'єкти правопорушення.
16. Класифікація екологічних правопорушень.
17. Попередження екологічних правопорушень.
18. Екологічні злочини.
19. Кримінальна відповідальність за екологічні злочини.
20. Поняття, об'єкти і суб'єкти права користування надрами.
21. Види права користування надрами.
22. Підстави та порядок виникнення права користування надрами.
23. Права й обов'язки користувачів надр і нагляд за їх здійсненням.

24. Підстави і порядок припинення права користування надрами.
25. Тваринний світ як об'єкт охорони і використання.
26. Суб'єкти, види і підстави права використання тваринного світу.
27. Підстави і умови припинення права використання тваринного світу.
28. Правове регулювання видів спеціального використання тваринного світу.
29. Атмосферне повітря як об'єкт правової охорони.
30. Поняття, види, зміст, підстави виникнення та припинення атмосфероохоронних правовідносин.
31. Організаційно-правові заходи охорони атмосферного повітря.
32. Система і статус органів управління в екологічній сфері.
33. Повноваження органів державного управління загальної і спеціальної компетенції в екологічній сфері.
34. Система органів місцевого самоврядування та громадських організацій у галузі управління і екологічного контролю, їх повноваження.
35. Організаційно-правові форми здійснення управління і екологічного контролю.
36. Правові форми реагування органів управління і контролю на правопорушення.
37. Поняття та підстави юридичної відповідальності в екологічній сфері.
38. Види, форми і зміст відповідальності за екологічні правопорушення.
39. Екологічна відповідальність та її види.
40. Поняття права водокористування.
41. Види права водокористування.
42. Підстави виникнення права водокористування.
43. Права й обов'язки водокористувачів.
44. Підстави припинення права спеціального водокористування.
45. Рослинний світ як об'єкт використання.
46. Правове забезпечення використання рослинного світу.
47. Правова охорона рослинного світу.
48. Характеристика природних об'єктів.
49. Методи правового регулювання екологічних відносин.
50. Поняття принципів екологічного права та їх характеристика.
51. Функції екологічного права.

52. Поняття та система джерел екологічного права.
53. Форми власності на природні ресурси.
54. Підстави і порядок виникнення права власності на природні ресурси.
55. Підстави і порядок припинення права власності на природні ресурси.
56. Поняття та види державного управління в екологічній сфері.
57. Функції управління в екологічній сфері.
58. Види екологічних прав та обов'язків громадян.
59. Поняття та види гарантій екологічних прав громадян.
60. Види відповідальності за порушення екологічного законодавства (водного законодавства, законодавства про надра, тваринний і рослинний світ, у сфері охорони атмосферного повітря).

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Мета контрольної роботи — виявити рівень знань студентами основних положень чинного екологічного законодавства, вміння застосовувати їх для аналізу конкретних життєвих ситуацій. Студентам пропонуються теоретичні питання, які потребують розгорнутої відповіді, та юридичні задачі, де необхідно визначити, чи регулюються конкретні життєві ситуації нормами права, чи існують у них правовідносини, а також зазначити, хто стає учасниками цих правовідносин. Після цього слід визначити конкретні нормативно-правові акти, якими необхідно керуватися в кожному конкретному випадку, і прийняти рішення про запропоновані питання.

Тема 1. Поняття та види гарантій екологічних прав громадян

1. Скласти таблицю основних екологічних прав та обов'язків людини і громадянина.
2. Поняття та види гарантій екологічних прав громадян.
3. Розв'язати задачі.

Задача 1. Державне управління екологічної безпеки району опублікувало в місцевій пресі дані екологічного бюлетеня, згідно з якими у районі цілком сприятливі умови для проживання. Проте по радіо головний санітарний лікар району навів факти, що тільки один завод у районі викидає близько 12 шкідливих речовин, які перевищують гранично допустимі концентрації у 25 разів, що призводить до підвищення захворюваності населення.

Чи є порушенням екологічних прав громадян цього району поширення недостовірної інформації з боку державного управління екологічної безпеки?

Задача 2. ТОВ “Мрія” на відведеній йому території в селі К. вздовж річки Дніпро встановило бетонний паркан. Передбачені проходи до річки підприємство перегородило з метою усунення засмічення їх території, чим позбавило можливості проходу та користування Дніпром мешканцям селища.

Чи допущено порушення екологічних прав громадян?

Тема 2. Попередження екологічних правопорушень

1. Класифікація екологічних правопорушень.
2. Поняття та підстави юридичної відповідальності в екологічній сфері.
3. Розв’язати задачу.

Задача. Із земель запасу на невикористовуваній водоймі, що обміліла природним шляхом, цукровому заводу відведено територію під ставки-водовідстійники та розміщення очисних споруд відходів цукрового виробництва площею 50 га.

Завод фактично не побудував очисних споруд, скидаючи відходи виробництва у ставки-відстійники, а неочищені стічні води — безпосередньо в річку. Внаслідок накопичення відходів почалися підземні зсуви ґрунту, що призвело до забруднення земель сільської спілки площею близько 100 га сільськогосподарських угідь, було знищено близько 170 га окультурених сінокісних угідь і пасовищ, пошкоджено 70 га лісів першої групи та плантації саджанців на площі 115 га лісогосподарських угідь, забруднено річку та заподіяно істотної шкоди рибним ресурсам.

Крім того, внаслідок зсуву пошкоджено залізницю на відстані близько 50 км, автомобільну дорогу обласного значення.

На претензії, які надійшли від потерпілих осіб та органів забезпечення додержання природоохоронного законодавства про добровільне відшкодування збитків, цукровий завод відповів відмовою, вважаючи це випадковим збігом стихійних явищ та експлуатації ставка-накопичувача. Вважаючи дії адміністрації неправомірними, особи, яким було заподіяно шкоду, звернулися за захистом до господарського суду та подали прокуророві району матеріали з клопотанням притягти винних посадових осіб до юридичної відповідальності.

Визначити коло суспільних відносин. Чи підлягає позов задоволенню? Вирішити справу.

Тема 3. Екологічні злочини

1. Види відповідальності за порушення екологічного законодавства (водного, про надра, тваринний і рослинний світ, у сфері охорони атмосферного повітря).

2. Суб'єкти і об'єкти правопорушення.

3. Розв'язати задачі.

Задача 1. АТ “БМ” переробляє та зберігає біополімерні матеріали без спеціального дозволу органів міністерства природи. Керівництво підприємства відмовилось отримати цей дозвіл, посилаючись на те, що вони мають ліцензію на виготовлення, транспортування та реалізацію хімічних речовин.

Чи правильні висновки керівництва підприємства?

Задача 2. Директор заводу М. дав вказівку спускати в річку неочищені води. Було спущено 600 м³ води, яка містила шкідливі та отруйні хімічні речовини, що спричинило масову загибель риби.

Кваліфікувати дії директора М. Чи підлягає він кримінальній відповідальності?

Тема 4. Поняття та предмет екологічного права

1. Екологічні відносини та їх особливості.

2. Функції екологічного права.

3. Розв'язати задачу.

Задача. Громадянин М. на належній йому ділянці розпочав будівництво колодязя, маючи на меті використовувати підземні води для побутових і господарських потреб за допомогою спеціального технічного приладу (відцентрового насоса).

У цей час його відвідав інспектор територіальної інспекції гірничого нагляду, який, перевіривши умови та характер виконуваних робіт, прийняв постанову про їх припинення та наклав на М. адміністративний штраф у розмірі 200 грн, зазначивши, що останній порушив вимоги чинного законодавства.

М. оскаржив цю постанову до суду з вимогою усунення перешкод у користуванні природними ресурсами та стягнення збитків, заподіяних йому незаконним рішенням.

Окреслити коло суспільних правовідносин. Охарактеризувати правовідносини, що склалися. Вирішити справу.

Тема 5. Поняття, особливості природокористування

1. Правова класифікація видів природокористування.
2. Права й обов'язки природокористувачів.
3. Розв'язати задачу.

Задача. Під час перевірки додержання законодавства про мисливство та полювання державний мисливський інспектор спільно з інспектором з охорони навколишнього природного середовища затримали на території земель фермерського господарства його господаря, який прогулювався в межах цих угідь з мисливською собакою, зброєю та капканами, без документа, який посвідчував права мисливця.

На підставі цього інструктори склали протокол про адміністративне порушення правил полювання, наклали на фермера адміністративний штраф у розмірі 300 грн та подали позов до суду про стягнення збитків, заподіяних правопорушенням.

У суді фермер пояснив, що під час його затримання він перебував у межах належних йому сільськогосподарських угідь. Наявність мисливської зброї у нього зумовлена умовами безпеки у зв'язку з поширеністю на цій території останнім часом диких кабанів; капкани він пристосовує для добування кротів. Посвідчення мисливця він не має, оскільки не займається промисловим добуванням мисливських тварин.

Про те, що належні йому на праві власності угіддя належать до категорії мисливських, він не знав. У документах, які посвідчують його право приватної власності на сільськогосподарські угіддя, це не зазначено.

Окреслити коло суспільних відносин. Чи підлягає позов задоволенню? Вирішити справу.

Тема 6. Форми власності на природні ресурси

1. Підстави і порядок виникнення та припинення права власності на природні ресурси.
2. Поняття та зміст права власності на природні ресурси.
3. Розв'язати задачу.

Задача. На відведеній фермеру К. площі земель, що становлять єдиний масив, у постійне користування надано 5 га лісових угідь.

Фермер К., який до цього працював трактористом у колгоспі, поділив вказані угіддя на чотири функціональні зони: для здійснення лісового господарства, рекреаційної діяльності, розміщення сінокосів, пасовищ і вуликів. З цією метою він уклав угоду з п'ятьма

працівниками сусіднього сільськогосподарського підприємства “В”, передавши їм вказані лісові угіддя в дострокову оренду разом з 50 вуликами.

У зв'язку з тим, що працівники С. та Л. своєчасно не здали отримані кошти за проданий мед, фермер К. розірвав з ними вказану угоду і звернувся до суду про повернення незаконно привласнених коштів і лісових угідь.

Суд відмовив у задоволенні позову, вважаючи його непідвідомчим. Фермер К. на це рішення подав апеляційну заяву.

Встановити коло суспільних відносин. Чи законне рішення місцевого суду? Вирішити справу.

Тема 7. Поняття та підстави юридичної відповідальності в екологічній сфері.

1. Види, форми і зміст відповідальності за екологічні правопорушення.

2. Атмосферне повітря як об'єкт правової охорони.

3. Розв'язати задачу.

Задача. Інспекцією з охорони Чорного моря було виявлено нафтову пляму в акваторії моря, яка поширювалась також поза межами територіального моря. Було встановлено, що нафта витікала з танкера під прапором Іраку. Це забруднення спричинило суттєве забруднення морського середовища та перешкоджало науково-дослідній діяльності.

Начальник інспекції наклав на капітана танкера штраф у розмірі 100000 дол. США і подав позов про відшкодування заподіяних збитків на суму 100000 дол. США.

Чи мав право начальник інспекції накладати штраф та відшкодувати збитки, враховуючи, що збитки могли бути відшкодовані тільки штрафом?

Тема 8. Право користування надрами

1. Права й обов'язки користувачів надр і нагляд за їх здійсненням.

2. Види права користування надрами.

3. Розв'язати задачу.

Задача. Комплексною перевіркою додержання законодавства про використання та охорону надр працівниками Мінприроди встановлено, що на виконання робіт з геологічного вивчення надр і дослідно-

промислової розробки родовища корисних копалин загальнодержавного значення укладено контракт з фірмою. Однак фірма здійснює зазначені види діяльності без спеціальної ліцензії; розбудовує площі залягання цих копалин без відповідної проектно-кошторисної документації, необхідних дозволів на виконання вказаних робіт і гранично-геологічного обґрунтування забудови.

Представники фірми у процесі перевірки дали пояснення, вказавши, що вони зводять будівлі переважно зі склометалевих збірних конструкцій, які після виконання робіт з видобування корисних копалин підлягають знесенню, про що відомо територіальному органу гірничого нагляду. Вони перерахували на рахунок територіального органу гірничого нагляду відповідні кошти.

За наслідками перевірки додержання законодавства про використання та охорону надр на відповідальних осіб іноземної фірми було накладено штрафи в розмірі 800 грн і передано до прокуратури матеріали про порушення кримінальної справи на керівників територіальних органів геологічного контролю і гірничого нагляду.

Окреслити коло суспільних відносин. Навести обґрунтування по справі. Вирішити її по суті викладених обставин.

Тема 9. Органи управління в екологічній сфері

1. Організаційно-правові форми здійснення управління і екологічного контролю.

2. Скласти таблицю “Система органів місцевого самоврядування та громадських організацій у галузі управління і екологічного контролю та їх повноваження”.

3. Розв’язати задачу.

Задача. Із земель запасу на невикористовуваній водоймі, що обміліла природним шляхом, цукровому заводу відведено територію під ставки-водовідстійники та розміщення очисних споруд відходів цукрового виробництва площею 50 га.

Завод фактично не побудував очисних споруд, скидаючи відходи виробництва у ставки-відстійники, а неочищені стічні води — безпосередньо в річку. Внаслідок накопичення відходів почалися підземні зсуви ґрунту, що призвело до забруднення земель сільської спільки площею близько 100 га сільськогосподарських угідь, було знищено близько 170 га окультурених сінокісних угідь і пасовищ, пошкоджено 70 га лісів першої групи та плантації саджанців на площі 115 га лісогосподарських угідь, забруднено річку та заподіяно істотної шкоди рибним ресурсам.

Крім того, внаслідок зсуву пошкоджено залізницю на відстані близько 50 км, автомобільну дорогу обласного значення.

На претензії, які надійшли від потерпілих осіб та органів забезпечення додержання природоохоронного законодавства про добровільне відшкодування збитків, цукровий завод відповів відмовою, вважаючи це випадковим збігом стихійних явищ та експлуатації ставка-накопичувача. Вважаючи дії адміністрації неправомірними, особи, яким було заподіяно шкоду, звернулися за захистом до господарського суду та подали прокуророві району матеріали з клопотанням притягти винних посадових осіб до юридичної відповідальності.

Визначити коло суспільних відносин. Чи підлягає позов задоволенню? Вирішити справу.

Тема 10. Методи правового регулювання екологічних відносин

1. Характеристика природних об'єктів.
2. Правове забезпечення використання рослинного світу.
3. Розв'язати задачу.

Задача. У зв'язку із систематичним підтопленням земельних угідь, заподіянням шкоди земельним, рибним ресурсам та майну сільськогосподарський кооператив звернувся з позовом до суду про усунення перешкод у використанні належних йому на правах колективної власності земель, інших природних ресурсів і відшкодування заподіяних збитків.

У позовній заяві зазначалося, що із введенням в експлуатацію ГЕС та підтриманням відповідного водного режиму у водосховищі значна частина угідь сільськогосподарського кооперативу внаслідок надмірного зволоження втратила продуктивну якість і придатність для вирощування харчових сільськогосподарських культур. Внаслідок цього понад 300 га господарство змушено перевести в угіддя для вирощування багаторічних трав. Однак внаслідок затоплення в цьому сільськогосподарському сезоні вказані посіви були знищені. Через ці обставини господарство зазнало втрат також товарної риби, що вирощувалася в кооперативному ставку, на суму понад 800 тис. грн.

Керівництво ГЕС заперечило проти позовних вимог, посиляючись на наявну маловодність і необхідність підтримувати проектний водний режим у водосховищі.

Окреслити коло суспільних відносин. Чи підлягає позов задоволенню? Вирішити справу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

І. Нормативно-правова

1. *Конституція* України. — К., 1996.
2. *Кодекс* України про адміністративні правопорушення від 07.12.84.
3. *Цивільний кодекс* України від 16.01.03.
4. *Кримінальний кодекс* України від 05.04.01.
5. *Кодекс* України про надра від 27.07.94.
6. *Водний кодекс* України від 06.06.95.
7. *Лісовий кодекс* України від 21.01.96.
8. *Земельний кодекс* України від 25.10.01.
9. *Закон* України “Про охорону навколишнього природного середовища” від 25.06.91 № 1264 (із змін. і допов.).
10. *Закон* України “Про тваринний світ” від 21.05.02 № 474.
11. *Закон* України “Про охорону атмосферного повітря” від 16.10.92 № 2707 (у ред. Закону України від 21.06.01 № 2556).
12. *Закон* України “Про екологічну експертизу” від 09.02.95 № 45.
13. *Закон* України “Про природно-заповідний фонд України” від 16.06.92 № 2456.
14. *Закон* України “Про зону надзвичайної екологічної ситуації” від 13.07.2000 № 1908.
15. *Закон* “Про виключну (морську) економічну зону” від 16.05.95 № 162.
16. *Гірничий закон* України від 06.10.99.
17. *Закон* України “Про державну геологічну службу України” від 04.11.99.
18. *Закон* України “Про рослинний світ” від 09.04.99 № 591.
19. *Закон* України “Про тваринний світ” від 03.03.93.
20. *Закон* України “Про мисливське господарство та полювання” від 22.02.2000.
21. *Закон* України “Про ратифікацію Конвенції про допуск до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішення та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля” від 06.07.99 № 832.
22. *Закон* України “Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон” від 13.10.92 № 2673.

II. Основна

1. *Баб'як О. С.* Екологічне право України. — К.: Атика, 2001.
2. *Гетьман А. П., Шульга М. В.* Екологічне право України. — К., 2005.
3. *Дмитренко І. А.* Екологічне право України. — К.: Юрінком Інтер, 2001.

III. Додаткова

1. *Андрейцев В. І.* Екологічне право. Особлива частина. — К.: Істина, 2001.
2. *Баб'як О. С., Біленчук П. Д., Чирва Ю. О.* Екологічне право України: Навч. посіб. — К., 2000.
3. *Екологічне* право України. — Х.: Право, 2005.
4. *Кілічава Т. М.* Екологічне право. — К.: Вид-во ун-ту “Україна”, 2001.
5. *Малишко М. І.* Екологічне право України. — К.: Юрид. кн., 2001.
6. *Правова база з питань екології та охорони природного середовища.* — К.: Атика, 2001.
7. *Тищенко Г. В.* Екологічне право. — К.: Юмана, 2001.
8. *Андрейцев В.* Право громадян на екологічну безпеку: проблеми конституційно-правового забезпечення // *Право України.* — 2001. — № 1. — С. 8–11.
9. *Заржицький О.* Правові засади регіональної екологічної політики // *Право України.* — 2001. — № 4. — С. 75–77.
10. *Орлов М.* Правове забезпечення реалізації екологічних інтересів — основа належної охорони довкілля і розвитку економіки України // *Право України.* — 2001. — № 1. — С. 68–76.

МАУП

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Тематичний план дисципліни “Екологічне право”	4
Зміст дисципліни “Екологічне право”	4
Питання для самоконтролю	9
Теми контрольних робіт	11
Список літератури	18

Відповідальний за випуск *Ю. В. Нешикуренко*
Редактор *І. В. Хронюк*
Комп'ютерне верстання *Г. В. Макуха*

МАУП

Зам. № ВКЦ-2710

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП